

## *Berättelsen om en okänd konstnär*

### **Sirpo Virtanens bästa konstverk på utställning**

Det finns många duktiga konstnärer bland oss krigsbarn. Flera av våra medlemmar har haft egna utställningar, ännu fler målar kanske mer för sig själva än för en större publik. En del har till och med vunnit internationell berömmelse.

En hittills relativt okänd konstnär var Sirpo Virtanen, lärare i konst. När han dog för två år sedan efterlämnade han cirka 300 verk. En del av dem visas på en minnesutställning på Finlandsinstitutet i Stockholm i början av november.

Historien om Sirpo finner du på  
**Sidorna 8-9.**



*Sirpo Virtanen var en skicklig grafiker. Nu skall hans verk visas på en utställning på Finlandsinstitutet i Stockholm.*

## *Krigsbarn på film och TV*

Ett par TV-program eller TV-filmer om krigsbarn är på gång – i Finland.

**Kirsti Tulonen** har regisserat två halvtimmestlånga program för skol-TV om två karelska flickor som skickas till Sverige.

Programmen kommer att visas i Finlands TV 1. Det första kommer 2 december kl 10.10, det andra 5 dec kl 11.25

(repriser 6 dec kl 14.35 och 8 dec kl 14.25, allt finsk tid). Det berättar vår systertidning Sotalapsi i Finland.

Filmen (filmerna) kommer troligen att visas även i svensk TV på självständighetsdagen 6 december. Kolla TV-tablåerna noggrant! Ladda videon!

**Erja Dammert** har i några års tid arbetat på en film om krigsbarn. Hon

har intervjuat ett hundratal, men i slutändan blir det åtta öden som hon beskriver närmare.

Hon har just besökt Sverige med ett filmteam, och filmen beräknas bli klar för visning nästa höst (2003). Sveriges Radio har bidragit ekonomiskt, så kanske får vi se den även i Sverige.

*K. R.*

**Nya böcker  
och uppsatser**  
Sidorna 11-13

***Förnekades av sin egen mor***  
**Björn grävde fram sina rötter**  
Sidorna 4-5



## Från redaktionen

Det finns en fråga som många av oss krigsbarn plågas av: varför blev **jag** skickad till Sverige?

I de allra flesta fall är svaret: för att slippa hungra, för att komma ifrån bombningar, för att överleva.

Men nu finns tecken som tyder på, ja, till och med bevis för, att en del finländska mödrar faktiskt sände iväg sitt barn för att det inte var önskat. Krigsbarnstransporterna var ett välkommet sätt att "bli av med ungen".

På den tiden var det mycket svårt att vara ensamstående mor i Finland, så man kan ha en viss förståelse för dessa kvinnors desperation.

Men därifrån till att helt förneka sitt barn är steget alltför långt. Berättelsen om Björn Fleetwood och hans svåra men till slut lyckosamma sökande efter sitt ursprung är en historia som jag var tvungen att skriva. Trots att den kan aktualisera frågan på nytt: varför blev **jag** skickad? Var jag också ett önskat barn?

Jag träffade Björn Fleetwood första gången i samband med avtäckningen av minnesplattan i Stockholm i september 1999. Då berättade han sin story i korthet, och vi kom överens om att publicera den i vår tidning.

Tyvärr hann han inte skriva den själv. Han drabbades av leukemi och avled våren 2000.

Sensmoralen av berättelsen är att varje barn måste ha rätt att få veta sitt ursprung. Det borde vara en grundläggande mänsklig rättighet.

Detta nummer av MedlemsNytt innehåller en hel del om Karelen. Pentti Käppi höll ett föredrag på Karelska förbundets stora träff i Björneborg i juni, och vi har träffat författaren Eeva Kilpi på Bokmässan i Göteborg.

Hon har ju skrivit många böcker med motiv från sin hembygd i Karelen, Hiitola, men hon har hela tiden undvikit ämnet krigsbarn. Frågan var aldrig aktuell i hennes familj, men hon måste ändå ha kommit i kontakt med verksamheten någon gång. Och andra företeelser på "hemmefronten" har hon givit en ingående beskrivning.

Nu hade hon framfört önskemål att träffa krigsbarn i Göteborg. Jag undrar varför.

Hon sade sig vara glad över att vi tog upp ämnet under frågestunden i samband med hennes seminarium. Men vi fick inget klart svar när det gäller hennes inställning till frågan. Nu har hon i alla fall fått upp ögonen även för våra öden.

*Kai Rosnell, chefredaktör*

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos *Ekonomi-Print AB*, Stockholm, i oktober 2002.

## I detta nummer:

	sid
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Björn Fleetwood, ett öde	4-5
Krigsbarnsdagarna i Kotka	6
Karelarna har upptäckt krigsbarnen	7
Konstnären Sirpo Virtanen	8-9
Syskonträff efter 55 år	10
Vår längtan, dikt	10
Iris Anderssons identiteter	11
Undermålig uppsats	11
Sirkka Erikson: I stället för sagor	12
Göteborgsjubileet	12
Debatt: Om tyskbarn	13
Hjälpverksamheten i Örebro	13
Årsmötesprotokoll	14
RFK-info, På gång i lokalföreningarna	15
Eeva Kilpi på bokmässan	16

## I nästa nummer:

När finska barn hämtades hem från Norge.

Nya böcker.

Fler berättelser. Kanske dikter!

## Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år.

## Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av december, deadline 22 nov.

## Prenumeration

Årsprenumeration SEK 80:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 10 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212.

**Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

### **Redaktionen för MedlemsNytt:**

**Irja Olsson**, ansvarig utgivare, Arentvägen 5, 806 48 Gävle. Tel 026-167678. E-post:

*irja.olsson.gle@telia.com*

**Kai Rosnell**, chefredaktör (redigering, layout), Kølängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: *kai.rosnell@home.se*

**Doris (Gui) Emanuelsson**, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187. E-post:

*gui.sture@bredband.net*

**Jorma Enochsson**, Vitsippev. 16, 243 39 Höör. Tel 0413-25827. E-post: *enochsson@hem.utfors.se*

**Vieno Mårtensson**, Porfyrv. 20, 542 31 Mariestad. Tel 0501-10790. E-post:

*tordmartensson@hotmail.com*

# — Ordföranden har ordet: —

Gävle, september 2002

Vänner!

Sommaren är över, och vilken sommar vi fick! Rekordmånga soldagar, värme, nästan tropisk hetta som vi sällan upplevt, det blir facit för den här sommaren. Den här gången fick alla solsemester och behövde nödvändigtvis inte längta till varmare breddgrader. Regn var väl det enda som fattades under dessa sommarveckor.

Det var en välbehövlig vilopaus men nu är verksamheten i full gång och det ser ut att bli en intensiv höst och vår. Våra cirklar vidgas och frågor som intresserar oss krigsbarn diskuteras i olika instanser och grupper.

Barnens rätt till föräldrar borde vara en allmän och mänsklig rättighet och de som hävdar att det är skadligt för ett litet barn att skiljas från sin familj får stöd av krigsbarnens egna berättelser och av stor del av forskningen.

Man kan naturligtvis hävda att man på 1930-40-talet visste så litet om barnens trygghetsbehov och vikten av en hel identitet, men vad ska man då säga om dagens krigsbarn. Ser man hur flyktbarnen behandlas i de flesta länder idag verkar insikten om barnens behov inte ha blivit mycket större.

Det är också lätt att förblindas av att majoriteten av krigsbarnen har lyckats mycket väl i livet, haft framgång i yrket och på olika intresseområden. Bör man inte fråga sig: vad är priset för framgången? Kanske är det framgången som är priset.

Årsmötet i Gävle beslutade sända två motioner som Ostkustens lokalförening väckt till **Utlandsfinländarparlamentets session i Helsingfors** den 18-19 november. Den ena handlar om rätten till rehabilitering i Finland. På samma sätt som krigsveteranerna och krigsinvaliderna har fått stöd från Finska staten till rehabilitering borde även krigsbarnen få samma möjlighet. De skador som vållades

krigsbarnen, inte alla men många av dem, är kanske inte synliga men likaväl behöver åtgärdas efter vars och ens individuella behov.

Den andra motionen är ett förslag som går ut på att Finlands Riksdag ser till att det finns ekonomiska resurser för dokumentation och tryckning av krigsbarnens berättelser så att kommande generationer har nytta av dem.

Utlandsfinländarparlamentet tar också upp frågan om dubbelt medborgarskap (se artikeln nedan!). Det är en fråga som intresserar många av oss. Dessa frågor borde lyftas fram även i **Föreningen Norden**.

**Nordiska Krigsbarnsrådet** och den internationella föreningen **Interfew** samlas i höst i Helsingfors för att diskutera vidareutveckling av samarbetet.

**Sverigefinska delegationen** är en ny instans där vi kan föra fram våra frågor och informera om oss till de grupper som är med i delegationen.

**Haparandaprojektet** går vidare. Vi hoppas på ett samarbete med föreningen i Norrland för att skapa ett minnesmärke av barntransporterna under kriget. Överväldigande delen gick ju över Torne älv till Haparanda och vidare till tryggheten i Sverige. Centralförbundet för krigsbarnsföreningar i Finland är djupt engagerat i frågan.

Jag märker att den öppna diskussionen når allt fler krigsbarn och anhöriga, men långt ifrån alla. Ekonomiska resurser behövs för uppsökande verksamhet. Vi borde finnkamma landet för att nå krigsbarn som ännu inte vet att våra föreningar finns. De behöver oss och vi dem.



lgg

## Dubbelt medborgarskap kostar pengar

Förslaget om ny medborgarskapslag läggs fram för Finlands riksdag 18 oktober. Den nya lagen, som tillåter dubbelt medborgarskap, kan träda i kraft nästa sommar.

Alla vi som redan står i kö för att få tillbaka vårt finska medborgarskap kan glädja oss åt en oväntad effekt: vi bidrar till att sänka arbetslösheten i Finland!

Samtidigt höjer vi kostnaderna för myndigheterna!

Man beräknar att cirka 25 000 personer kommer att söka medborgarskap. Det betyder naturligtvis mer arbete för utrikesdepartementet, som enligt uppgift måste nyanställa 70 personer för att behandla ärendena.

Det lär betyda att det blir vi som får stå för kostnaderna. Myndigheterna kommer att ta ut en rejäl "behandlingsavgift" av alla som ansöker om att återfå sitt förlorade medborgarskap.

Den nya lagen kommer att innehålla nya bestämmelser om språkkunskaper: om man vill bli medborgare i Finland måste man åtminstone hjälpligt kunna något av de officiella språken, finska eller svenska. Det kravet lär inte bli något problem för oss som bor i Sverige.

Det kommer dock att få betydelse för de ingermanlänningar och andra med gamla finska rötter som vill flytta från Ryssland till Finland. Finland har

tagit emot cirka 25 000 sådana sedan 1990, och över 19 000 står i kö i Ryssland och 4 300 i Estland.

Den enda remissinstans som varit direkt negativ till den nya lagen är försvarsmakten som är rädd för att den skall underlätta spioneri.

En representant för Finlands Ambassad, Pasi Tuominen, kommer att berätta om den nya lagen och dess effekter vid en träff med Stockholmsföreningen den 31 oktober (se sidan 15, På gång...).

MedlemsNytt följer självklart upp frågan med en ny rapport i nästa nummer.

Kai Rosnell

# Sändes bort, förnekades av sin mor

## Björn fann sina rötter efter 57 år

Detta är berättelsen om en man som i hela sitt liv undrat vem han egentligen var, vilka som var hans föräldrar, och hur han hamnade i Sverige.

Först vid 58 års ålder fick han visshet om sin mor. Då kunde han också stifta bekantskap med sina återstående riktiga släktingar och återfå kontakten med sina rötter.

Men då var han redan märkt av sin sjukdom. Tre år senare dog han av leukemi.

### Hur kom han hit?

Den 3 februari 1940, mitt under brinnande vinterkrig, tog Bengta Fleetwood, sjuksköterska på Linköpings lasarett, hand om en liten pojke som vårdats där en tid för eksem. Hur pojken hamnat där vet man inte. Av journalerna framgår att han var "trött efter resan", men allmäntillståndet annars gott, fränsett eksemet.

Något papper måste han ha haft på sig, för hans namn var känt: Ukko Sakari, och födelsedatum 4 april 1939.

Gossen tillfrisknade och hamnade som fosterbarn hos Bengta och hennes man major Miles Fleetwood. De kallade honom Björn Vilhelm, och som Björn växte han upp precis som vanliga svenska barn.

Miles och Bengta fäste sig vid gossen och ville så småningom adoptera honom, trots att de fick tre egna barn, två döttrar och en son.

Det var i samband med adoptionsprocessen som problemen dök upp.

### Vem var modern?

Myndigheterna krävde moderns tillstånd. Vem var modern?

Det fanns ett brev som liten vägledning, avsänt från Helsingfors av en



*Björn Fleetwood, eller Ukko Sakari Savolainen.*

Hanna Savolainen den 31 januari 1944. Hon påstod sig vara moster till Ukko Sakari, berättade att gossens mor dött i samband med förlossningen, att fadern var okänd, och att pojken inte var döpt. Hon sade sig vara barnets förmyndare och önskade att han skulle heta Ukko Sakari och att hon, när gossen blivit tillräckligt gammal, skulle personligen berätta för honom om hans mor. Kontakten skulle bibehållas, men det var fritt fram för makarna Fleetwood att adoptera honom.

Av korrespondens som återfunnits på Riksarkivet framgår att Socialministeriets barnflyttningsskommitté i Finland försökt få fram uppgifter om modern, men utan resultat.

### Vägrade berätta

Dock hade de funnit "en släkting", en fröken Savolainen, som "vägrar kategoriskt ge några som helst upplysningar".

Adoptionen godkändes ändå den 8 april 1948.

Björn fick det bra i den enda familj han kände till som sin, växte upp och blev så småningom militär som sin (adoptiv)far.

### Känsligt ämne

Björn visste hela tiden att han hade kommit från Finland under kriget och att han var adopterad.

När han en gång nämnde att han ville resa till Finland och forska i sitt ursprung svarade mamma Bengta: "Jasså, du trivs inte hos oss längre?" Björn förstod att ämnet var känsligt och tog inte upp det igen.

Inte förrän efter föräldrarnas död, och sedan han gift om sig med Karin, satte han i gång med att leta efter sitt ursprung.

### Magistraten hjälpte

Karin uppmuntrade honom. Men ingen av dem visste var de skulle börja nysta.

De började med att kontakta Finlands ambassad i Stockholm och fick tipset att söka hos Magistraten i Helsingfors.

Där kom de i kontakt med Irma Putkunen som hjälpte dem på alla tänkbara sätt.

Namnet Savolainen fanns någonstans i bakgrunden. "Mostern" Hanna hade bott på Apollogatan i Helsingfors. Det visade sig att på samma adress hade bott också en son till Hanna vid namn Pentti, samt ett ännu odöpt barn, Ukko Sakari!

Björn lyckades spåra denne Pentti till Stockholm, och ringde upp. En kvinna vid namn Ritva svarade.

*Text och foto:  
Kai Rosnell*



## Journalerna gav visshet

– Jag tror att jag är kusin till din man, sa Björn när han presenterade sig. Jag hette Ukko Sakari en gång...

– Är du så säker på att du är kusin? Är du inte snarare hans halvbror? undrade Ritva.

På så sätt anade Björn och Karin sammanhanget. De hälsade på Ritva, som visade sig vara änka efter Pentti som dött ett par år tidigare.

Pentti hade berättat för henne att han åkt till Sverige som krigsbarn under vinterkriget, via Haparanda, och att han haft sin lillebror med sig. Men han hade försvunnit. I alla år hade Pentti undrat vart han tog vägen.

– Men kusin Kerttu kan säkert berätta mer, sa Ritva.

### **Kusinen visste allt!**

Så Björn och Karin sökte upp kusin Kerttu Eriksson i Upplands Väsby, som visade sig vara dotter till en bror till Hanna Savolainen.

Hon mindes mycket väl att Hanna hade fött ett gossebarn efter Pentti, men han hade "försvunnit" på ett oförklarligt sätt. I familjen talade man aldrig om det, men Kerttu undrade förstås vart gossebarnet tagit vägen.



Karin Fleetwood (till höger) och Kerttu Eriksson studerar ivrigt det fotoalbum som Björn Fleetwood fått efter sin halvbror, en ovärderlig klenod full med bilder. Där fick Björn för första gången se hur hans mamma såg ut.

## Ett sätt att bli av med ett önskat barn!?

Krigsbarnstransporterna till Sverige var en gyllene chans för finska mödrar att "bli av med" sina önskade barn. De kunde skicka bort dem – till Sverige.

En sådan slutsats kan tyckas kontroversiell, men det finns indicier i form av statistik.

– Jag har sett på statistiken för Helsingfors stad att siffran för omhändertagande av barn sjönk kraftigt just under den tid som krigsbarnstransporterna pågick, berättar Pertti Kavén, välkänd forskare i ämnet.

– Det tyder på ett samband, att barn som annars riskerade att omhändertas av myndigheterna i stället skickades till Sverige.

Ett annat indicium är den enkätundersökning från 1945 som visade att bara 199 av 606 hem i Helsingfors

som sänt sina barn till Sverige ville ha dem tillbaka! (*Kavén: 70 000 små öden, sidan 121.*)

Att en mor helt förnekar sitt barn, som i Hanna Savolainens fall, är ovanligt, men inte unikt. Vi känner till åtminstone ett liknande fall: en kvinna som absolut inte vill ha kontakt med sitt bortadopterade barn i Sverige.

Hon har nämligen aldrig berättat för sin nuvarande familj att hon hade ett tidigare barn! Och vad skulle de säga?

Varje människa bör trots allt ha rätt att veta vilka ens föräldrar är/ var.

Sanningen lär komma fram när modern dör, för det önskade barnet i Sverige har kvar sin arvsrätt!

*Kai Rosnell*

För att få fullständig visshet skrev Björn brev till Kvinnokliniken i Helsingfors och ville ha kopia på förlösningsjournalen, om det var så att Hanna Savolainen där fött ett barn

samma dag som han föddes.

Vem som helst kan inte få ta del av sådana journaler, men om det nu var som han misstänkte så borde han ju få se sin egen "födelsejournal".

Med Magistratens hjälp fick han en kopia som med fullständig visshet bekräftade att han faktiskt var Hanna Savolainens andre son, halvbror till Pentti.

### **Fick träffa släkten!**

Därmed var det fritt fram att bekanta sig med släkten, det som fanns kvar. Kusin Kerttu Eriksson visade sig vara en ovärderlig källa till information.

– Jag visste allt om släkten, brukade gömma mig bakom ett skåp och fick höra även sådant som inte var avsedda för barnaöron, berättar Kerttu, född 1916.

Sommaren 1997 gjorde Björn och Karin en lång rundresa i Finland och hälsade på allt av släkt man kunde hitta. De besökte till och med den stora sten som fanns kvar i Siilinjärvi. Där bredvid hade Björns morfar haft sitt lilla torp, där hade Björns mor Hanna vuxit upp och lekt som barn.

Björn fick träffa släktingar, och äntligen fick han se män som faktiskt lik-

Forts på sidan 13 —>

# ”Värmen och vänligheten gav mersmak”



Riitta Uosukainen invigde minnesplattan med ett gripande tal.

Kotkas Krigsbarnsförening med dess ordförande Kyllikki Talikka i spetsen bjöd till fest i dagarna tre.

Det var ett ambitiöst och fint program vid de nordiska krigsbarnsdagarna (9-11 augusti).

Redan på bussfärden från Helsingfors förstod vi att vi skulle få fullt att göra den dagen.

I Kotka blev det rusning in på rummen med bagaget.

## Kejsrerligt sommarnöje

Bussen tutade och vi for iväg till hamnen Sapokka f.v.b. till Langenkoski. Där vi fick guidning av intendent Ragnar Backström.

Han berättade underhållande och intressant om den kejsrerliga sommarstugan. Om laxfisket, som anförtrödda ryska fiskare skötte, då tsaren hade svårt att hantera mask och fisk.

Stugan ligger vackert i Kymmene älvens utlopp.

## God sömn

Senare serverades en god supé och vissångaren Karl-Erik Widemark underhöll.

Kvällens överraskning: besök av kejsarparet Alexander och Maria Feodorovna.

Den kvällen somnade vi nog alla ovaggade.

Upplevelserna hade gett oss något både för kropp och själ. En härlig början på en spännande resa.

Nästa dag, lördag och nya även-

## Minnesplattan i Kotka är invigd

tyr. Snabbguidning i lilla Kotka stad med tonvikt på hamnen. Åter båtresa, denna gång under fil.mag. Martti Korhons kunniga guidning bl.a. om Svensksunds fästningar/Ruotsinsalmi utanför Kotka.

### Kotka bombades hårt

Dess historia från 1788-1790 berättar om ett nederlag under överamiral Ehrens värds ledning 1789 och seger under Gustav den III:s befäl 1790 som ledde till fredsförhandlingar med Ryssland.

Så berördes det senaste krigets Kotka och dess mångfaldiga bombningar och bränder.

Staden brann och barnen skulle då räddas till det lugnare Sverige.

Med på tågresorna fanns lottan Anna-Ulla Grahn-Vallén.

Hon gjorde 64 resor allt som allt med barn till Sverige.

De for i nedsläckta tåg med ledsna och skrämde barn, väntade timtals på att tåget skulle få klartecken att avgå.

Anna-Ulla är nu vid 91 års ålder fortfarande fullt vital och minns åren med både sorg och glädje.

Resorna gav barnen en chans att överleva vid den orostid som rådde då.

Vi hade glädjen av hennes sällskap under alla dagarna.

### Tankeväckande tal

Det hölls många fina och tankeväckande anföranden både från officiella Kotka i Konserthuset på lördagen och från krigsbarn, på både finska och svenska.

De berättades om vänskap över tid och rum mellan de bägge länderna. Ibland dråpliga händelser p.g.a. språkförbistringen vid ankomsten till Sverige, ibland om sorg och saknad som fick våra ögon att tåras.

Kotkas damkör och manskör sjöng omväxlande och vackert under ledning av respektive dirigenter Gina Drockila-Kosonen och Kjell Knapas.

Efter ”hälsningar” från olika

krigsbarnsföreningar med bl a Danmark var det så dags att avnjuta festmåltiden.

### Hjältegravarna

Söndagen avslutades med gudstjänst i Kotka kyrka samt kransnedläggning vid Hjältegravarna i närvaro av hedersvakt.

Därefter vandrade samtliga till järnvägsstationen där så många barn i kaos lämnat Kotka.

Nu sken solen och riksdagens talman Riitta Uosukainen höll ett varmt och gripande tal till minne av detta och avtäckte minnesplattan.

### Minnesvärd resa

Undervisningsrådet Esko Almgren och Henry Lindelöf stod sen som värddar för härlig lunch med representanter för Svenska Ambassaden och konsulparen från Norge och Danmark. Ordförandena för de två krigsbarnsföreningarna från Sverige, Stockholm och Oskarshamn, var också närvarande.

Se det var en underbar och innehållsrik resa. Minnet av den kommer att finnas kvar länge, länge.

För oss som inte kunnat återvända hem efter kriget blev den värme och vänlighet Kotka visade oss ett extra plus!

Det gav mersmak att återkomma lite längre nästa gång.

Doris Emanuelsson



Täältä lähtivät sotaa pakoone sadat Kotkan seudun lapset vuosina 1939-1944

(Häri från sändes hundratals barn från Kotka-nejden undan kriget åren 1939-1944.)

Kymenlaakson sotalapset R.Y.  
Kymmenedalens krigsbarn r.f.

2002



# Karelska förbundet har upptäckt sina krigsbarn

Text och bilder:  
Pentti Käppi

Viborgs län i Finland sände den största kontingenten krigsbarn till Sverige under världskriget. Enligt **Margit Jalo** förmedlades över 14 000 karelska barn via de offentliga kanalerna, över 20 % av det totala antalet.

**Karjalan Liitto** (Karelska Förbundet) har sedan bildandet 1940 arbetat för att tillvarata karelarnas intressen och för att föra det karelska kulturarvet vidare. De årliga sommarfesterna med tusentals deltagare bär vittnesbörd om att den karelska kulturen lever. Aktiviteter och seminarier avlöser varandra under tre dagar.

## Varför återvända?

I årets fest i Björneborg den 14-16 juni hade man för första gången tagit med krigsbarnstemat under rubriken: "Heimot ja sotalapset kohtaavat" (Möte mellan stammen och krigsbarnen). Jag hade inbjudits som föredragshållare med titeln: "Kuinka Ruotsi houkutteli minut takaisin" (Hur Sverige lockade mig tillbaka).

I en fullsatt aula i Promenadcentrum i Björneborg hade en stor skara krigsbarn, de flesta dessutom karelare, mött upp. Docent **Silvo Hietanen** inledde med en översiktlig genomgång av krigsbarnstransporterna under 1940-1950.

Den för oss välkände **Pertti Kavén** talade kring ämnet "Sotalapset tänään" (Krigsbarnen idag). Liksom vid RFK:s årsmöte i Gävle betonade Pertti att de ansvariga för vårt öde är Stalin och Hitler, som genom Ribbentrop-pakten satte hela världen i brand.

## Mobbad som mytoman

**Kaija Luttinen** berättade om den svåra återkomsten till ett krigshärjat Karelen vårvintern 1942. Fattigdomen och bristen på förnödenheter medförde att hon själv ville bli skickad till Sverige. Där placerades hon i en rik bankdirektörsfamilj. När Kaija 1943 återvände till sina sämre lottade föräldrar i Lahdenpohja, vid Ladoga, hade hon glömt finska språket.

I skolan mobbades hon och betraktades som mytoman, när hon berättade att det fanns rulltrappor i Stock-



Bröderna Arvo och Pentti Käppi i Björneborgs torgvimmel.

holm och att hon under en julfest träffade den kungliga familjen.

Kaija Luttinen har nyligen gett ut en självbiografisk bok med titeln "Hyvä maku jäi suuhun". ("Den goda smaken blev kvar i munnen").

Min uppgift var att försöka förklara varför så många av oss återvände till Sverige. Enligt docent **Erik De Geer** från Uppsala var vi förtruppen i den stora arbetskraftinvandringen från Finland till Sverige under 1960- och 1970-talet.

## 30 000 krigsbarn här?

I vår egen undersökning, som omfattar 265 enkätsvar, är 53 % av oss återvändare. Nästan 13 % återvände redan under senare delen av 1940-talet, 61 % under 1950-talet, 22,6 % under 1960-talet och endast ca 3,5 % senare.



Konstnären Pirkko Valtonen delade med sig av sina krigsbarnserfarenheter och sålde egna gipsreliefer med krigsbarnsmotiv.

let, 61 % under 1950-talet, 22,6 % under 1960-talet och endast ca 3,5 % senare.

Det totala antalet återvändare är svårt att uppskatta, men skulle det vara sant att 15 000 barn blev kvar i Sverige, kan det totala antalet finska krigsbarn här uppgå till över 30 000.

## Uppfostrade till svenskar

Varför återvände vi och varför har så många blivit kvar i Sverige? Svaren på vår enkät ger beskedet att 25,5 % ansåg att de uppfostrades att bli svenskar, 8,5 % anser att de kände bättre gemenskap med sina svenska föräldrar än med sina finska.

23,3 % tyckte att Sverige erbjöd större möjligheter när det gällde arbete och studier, 18,2 % tyckte att de ekonomiska villkoren kändes tryggare i Sverige, endast 5,5 % ansåg att friheten var större i Sverige än i Finland, medan 19 % drogs till Sverige p g a personliga relationer, som t. ex. kärlek och vänskap.

Under lördagskvällens stora fest med tusentals deltagare i Ishallen återkom krigsbarnstemat i form av **Ritva Tuutti-Frimans** pjäs "Saara Sotalapsi" (Sara Krigsbarn, recenserad i MN nr 2/2000).

Under söndagens lunch i tennishallen stod krigsbarnet, konstnären och globetrottern **Pirkko Valtonen** från Villmanstrand och sålde gipsreliefer med krigsbarnsmotiv.

# Sirpo Virtanen – berättelsen om en pojke som var högt älskad av båda sina familjer men som hade svårt att hantera dragkampen

Sirpo Virtanen kom med sin tvillingbror från Finland till Sverige som tre-åring. De kom från en barnrik familj, men tvillingbröderna hamnade i olika familjer i Sverige. Sirpo kom att byta tre gånger. Till slut kom han till dem som senare kom att bli hans svenska ”mamma och pappa”.

Till att börja med hade han svårt att acceptera dem och ha förtroende för dem. Han visste ju inte hur länge vistelsen skulle vara.

## Tvingades hem

När Sirpo kom upp i skolåldern värdade fosterföräldrarna förgäves att Sirpo skulle få stanna. Han hade mått dåligt av alla flytten, men hade äntligen kommit till ro. Men han tvingades hem till Finland och skolan där i tre omgångar. Hur det kändes kan avläsas i de bevarade breven från en mycket frustrerad gosse.

Hans finska familj ville definitivt ha hem honom. Själv kände han sig som en främmande fågel: det finska språket var borta och fick läras på nytt.

I flera omgångar åkte Sirpo ”hem” till skolan och familjen i Finland. Men varje sommarlov tillbringade han i Sverige.

## Svensk medborgare

Inför 18-årsdagen ville myndigheterna i Finland ha hem honom för att göra militärtjänst. Då sökte han och fick efter alla år i Sverige svenskt medborgarskap.

Brevväxlingen mellan familjerna finns delvis bevarad.

Men kontakten bröts mellan Sirpo och hemmet i Finland.

Sirpo med sina konstnärliga anlag sökte sig till en folkhögskola där han fick Gudrun Sandström som lärare. Därmed inleddes en vänskap som varade i över 40 år, till Sirpos död.

– Han verkade sorgsen och betryckt, berättar Gudrun Sandström, nu 79 år. Ibland försvann han ut och grät.

Så småningom fick hon ta del av hans liv, hans två liv som inte gick att kombinera, det finska och det svenska.



## Bröderna mötte

Hon fick veta att han inte träffat sin ”riktiga” familj på över tio år. Först började Gudrun tala med honom om att kanske ändå träffa de sina igen. ”Övertalningen” pågick ett bra tag – han lovade bara litet i taget, kanske att åka till Finland, kanske ändå träffa dem men inte säkert, ville inte bestämma datum.

– Han verkade rädd för vad som kunde hända, han mindes sina påtvingade resor under barndomen, berättar Gudrun.

## Grät av glädje

De kom iväg, och i Helsingfors ringde en av bröderna (de var fem bröder och en syster) och bestämde träff nästa dag. Men Sirpo hade inte bestämt sig för om han ville, eller vågade, träffa dem. Brodern anade hans vanda. När bussen kom in till stationen väntade bröderna och tog hand om honom direkt!

– Han hade en underbar familj, de grät av glädje, minns Gudrun. Mamma pratade oavbrutet med honom på finska trots att hon visste att Sirpo tappat sitt språk.

– Vid frukosten första morgonen

satt Sirpo i bästa stolen och mamma ordnade med maten, pratades överlycklig och varje gång hon passerade honom fick han en blyg smekning över axeln eller ryggen, ja var hon kunde nå honom.

Hennes pojke var hemma igen!

Tvillingarna Sirpo och Tapio var familjens yngsta. Efter detta första möte for Sirpo då och då till Finland.

## Konstnär, lärare

– De hörde av sig vid alla tillfällen. Allt som hände i familjen skulle Sirpo ta del av och inbjudas till.

Även Gudrun Sandström, som god vän till Sirpo, bjöds och följde också med. De glömde aldrig att hon tagit hem Sirpo till dem igen.

Åren gick, Sirpo utbildade sig som konstnär och lärare i bildkonst, grafik m m. Han hade ett flertal utställningar, han reste långt och mycket runt om i världen. Ibland när Sirpo fått något stipendium bjöd han med Gudrun på resan, t ex till Italien.

## Adopterades sent

Hans största kärlek i livet var hans adoptivmor. Han adopterades vid 36 års ålder, men först efter familjens samtycke. —>



Ditt öde är att en gång bli till aska,  
men dessförinnan har du tid att brinna.

Eino Leino

## Sirpo...

*forts från föregående sida*

### Ville inte binda sig

Sirpo hade många kvinnliga vänner, men han ville inte binda sig. Och det där med barn – kanske hans egen barndom påverkade honom: han min- des den smärta han själv genomgått...

Som lärare var han älskad av eleverna på Nyckelviksskolan. Han var inspirerande, och, som en kollega uttryckte det, ”han hade sanningens ögon för konsten”. Han såg vad som fanns att se på ett unikt sätt.

### Sjukdomen...

Hans konst uppskattades, men en dag sa han nej till utställningar. Han ville inte längre bli bedömd. Han ville arbeta med sina elever. När han blev pensionär skulle han måla mera.

En dag fick han ont i ett ben. Han sökte läkare men fick ingen förklaring.

En morgon väcks Gudrun av ett telefonsamtal från Sirpo: – Jag kan inte stå på benen!

Hon följde med honom i ambulans till sjukhus. Så upptäcktes hans cancer.

### ...tog fart igen

Över ett år var han på sjukhuset för undersökningar och behandlingar, och han blev förklarad frisk och kände sig bra igen.

Inte långt därefter tog sjukdomen fart på nytt. Han fick klart för sig att man inte kunde göra mer för honom.

Den sista tiden bodde han hos sin vän Gudrun Sandström, och familjen i Finland besökte honom ofta och var ett stort stöd.

Hans svenska mamma var 94 år. Han berättade aldrig för henne hur sjuk han var utan skyllde på att han inte kunde besöka henne på grund av trap- porna och sitt sjuka ben.

### ”Ett bra liv”

Två dagar före sin bortgång togs han in på sjukhus. Han fick komma till sin gamla avdelning där han vistats så

## Utställning i Stockholm med Sirpos konstverk

Sirpo Virtanen kände mycket väl till krigsbarnorganisationerna, men han tog ingen direkt kontakt med dem.

Inte förrän efter sin död hösten 2000. Han testamenterade ett par lådor med brev, foton och diverse andra personliga dokument till Stockholmsföreningen Finska Krigsbarn.

Han efterlämnade också ett stort antal konstverk, främst i form av grafiska blad. De förvaras tills vidare i Stockholm, i väntan på att hans anhöriga i Finland ska besluta om vad som ska ske med verken.

Nu planerar Stockholmsföreningen en utställning med ett urval av Sirpo Virtanens verk. Den kommer att visas på **Finlandsinstitutet**, Snickarbacken 2-4 (tvärgata till Birger Jarlsgatan, nära Stureplan), Stockholm, 4-8 november 2002.

Till invigningen **måndag den 4 november kl 13** inbjuds Sirpo Virtanens anhöriga i Finland (han har sju syskon där), representanter för Finlands ambassad och andra intresserade, framför allt alla krigsbarn.

Kai Rosnell

## Jubileum i Skåne med egen sångkör

*Med alldeles egen sångkör och högtidstal av förbundsordföranden Irja Olsson samt tidigare ordföranden firar Skåneföreningen sitt 10-årsjubileum på Finlands självständighetsdag den 6 december. Festligheterna hålls på konferens- och fri- luftscentret Frostavallen i Höör.*

Paula Stéen kommer att leda SFK-sångkören.

### Kavalkad och tal

En historisk kavalkad genom åren gör Keijo Yndén, Lund, sedan kom-

länge för behandling. Gudrun höll honom i handen till slutet.

– Sirpo tyckte när han såg tillbaka – han blev 60 år – att han ändå hade haft ett bra liv. Han hade fått vara med om så mycket, han hade fått se sig om i världen. Han hade många vänner, och han hade återknutit banden till familjen i Lohja, berättar Gudrun Sandström.

– Men mamma i Sverige förblev ”mamma” hela livet för Sirpo.

Hon dog i september 2001.

Doris Emanuelsson

munalrådet Pehr-Olof Pehrsson från Höör hälsat välkommen. Irja Olsson håller högtidstalet, och Röda Korsveteranen Tage Estelius från Helsingborg intervjuas om sina upplevelser av Tapani Rossi.

Tidigare ordförandena i skåneföreningen har inbjudits och aktiva medlemmar står för en konst- och hantverksutställning. Underhållningen kommer att berikas med drag- spelsmusik m m av Pentti Käppi från Göteborg samt Jorma Rintamäki.

*Anmälan om deltagande ska göras senast 6 november till:*

Annikki Nilsson tel 046-12 02 53.

Middag 250 kr, enkelrum 450 kr, dubbelrum 550 kr.

**RFK:s hemsidor** kommer förhoppningsvis att få ett nytt utseende så småningom.

För närvarande är adressen:

[www.immi.se/krigsbarn](http://www.immi.se/krigsbarn)

Ett bildalbum för Skåneföreningen finns till beskådande på Jorma Enochssons hemsida: <http://come.to/Jorma>

# Syskonträff - efter 55 år!



Åtta av syskonen Alander samlade i Åbo: fr v Eila, Martti, Tyyne, Aino, Anita, Anneli, Kaarina och Tapani.

I oktober 2000 fick jag brev från en kvinna i Helsingfors. Det började med orden: "Kära Anita. Jag är din syster Kaarina, som gärna vill ha kontakt med dig."

Jag visste att jag hade en syster i Helsingfors och att hon heter Kaarina, men något minne av henne hade jag inte. Naturligtvis besvarade jag brevet och frågade bland annat hur hon fått min adress. Vår bror Tapani, som skickades till Sverige tillsammans med mig, har tydligen i alla år följt mig och vetat om var jag bott. Han har dock aldrig tagit kontakt med mig.

## Tveksam till resan

Efter cirka ett års brevväxling dels med Kaarina, dels med storasyster Laila, fattade jag beslutet att åka till Finland och träffa alla syskonen.

Kvällen innan jag skulle resa var jag mycket tveksam och nära att inställa besöket.

Vilken tur att jag reste!

Den tredje maj flög jag från Kastarup till Helsingfors. Kaarina mötte på flygplatsen, och märkligt nog: vi kände igen varandra! Hur det var möjligt förstår jag inte.

Jag bodde en vecka hos Kaarina och hennes man i Esbo. Vi pratade, pratade, skrattade och grät.

## Bortadopterad

Kaarina blev liksom jag bortadopterad under kriget. Hon stannade dock kvar i Finland då hennes nya föräldrar var ett barnlöst finskt par. Jag adopterades av ett svenskt par och växte upp i Sverige.

Syskonen i Åbo och Kaarina hade gemensamt bestämt att vi alla tio skulle träffas söndagen den 7 maj.

Söndagen kom, regnet öste ner och åskan mullrade, men vi åkte de 20 milen till Åbo. Vi träffades hos storebror Martti och hans fru Ritva. De bor i eget hus. Ritva hade verkligen "bullat upp" och gjort det mycket fint. Jag hann bara krama Tapani, som talar svenska och fick tolka mellan mig och en del av systrarna, innan känslorna tog överhanden och både jag och några av systrarna började gråta.

## Fjorton syskon!

Vi var åtta syskon som träffades efter 55 år!

Jag träffade min "brevsyster" Laila innan jag reste tillbaka till Sverige. Min yngsta syster Orvokki, som föddes under kriget, träffade jag dock inte. Vi var från början fjorton syskon, jag kom som nummer elva.

Det var ett mycket känsloladdat möte och jag kände för första gången i mitt liv att jag hörde till. Vi kommer ju från samma föräldrar!

## Frågor fick svar

Jag fick svar på några av de frågor jag alltmer funderat över: Var kommer jag ifrån? Vem liknar mig? Hur var mina föräldrar? Hur levde mina syskon? Blev fler av oss skickade till Sverige? Varför blev bara Kaarina och jag bortadopterade?

Tårarna flödade igen när Tapani berättade att han hela tiden hållit reda på hur jag levde. Han visste till och med att jag flyttat mycket när mina barn var små.

Syskonen hade träffats minst en gång om året och då även talat om hur Kaarina och Anita kunde ha det. Jag som alltid trott att jag var helt bortglömd!

## Vår längtan

En mild vind  
liksom ett ljud med hälsning  
en vacker ton  
som väcker en längtan  
Som flyttfågel får man sån  
lust  
att flyga till sitt hemland  
där man lekt som barn.  
Där far och mor  
och släkten finns  
och vännerna.  
Det är minnenas stund.  
Jag tänker: hur har ni det nu?  
En hälsning till dig  
mitt vackra gamla hemland.  
Du heter Finland.

*Anneli, Småland*

Jag fick veta att vi var sex syskon som skickats till Sverige. Jag visste bara om Tapani eftersom vi åkte på samma gång och hamnade i samma stad, Sollefteå. Anneli hade varit i Borlänge, Anja i Gävle, Kaarina i Eskilstuna och Martti i Sundbyberg.

Vidare berättade Anneli att hon arbetat i Uppsala när jag studerade där. Martti hade senare arbetat i Sundbyberg. Vi träffades aldrig eftersom vi inte visste om varandra.

## Tack för stödet!

Trots språksvårigheterna kändes det bra att jag vågade ta steget och söka rätt på mina rötter. Något som jag aldrig gjort utan stöd av kamraterna i SFK. Tack för att ni uppmuntrade mig att göra det!

Med saknad lämnade jag syskonen med löftet att det inte skulle dröja 55 år till nästa besök.

Många tankar har vandrat genom mitt huvud efter finlandsbesöket. Ett är dock säkert: i krig finns inga vinnare, bara förlorare!

Nästa sommar, om allt går väl, åker jag med mina barn och barnbarn tillbaka till våra finska släktingar.

*Anita Alander-Sjöholm*

# Iris Anderssons identiteter

Iris Andersson föddes 1940 som yngsta barn till Ernst och Aino Lindström i Gamlakarleby i Finland. Efter som mamman hade TBC flyttades Iris direkt till ett hem i Tammerfors för att inte bli smittad.

Därifrån sändes hon som tvååring till Sverige. Hon kom till ett prästpar utan egna barn. Genom hela boken speglas kärleken till fosterfadern, den egna pappan och syskonen. Iris försökte få kärlek också av fostermodern utan att lyckas.

Iris hade inget minne av sitt tidigare liv i Finland. Först när hon började i skolan undrade hon över varför hon hette Lindström och inte Björck.

Fosterfadern förklarade bara att det berodde på att hon kom från Finland. Ingen mer förklaring och Iris frågade inte.

## Det kom ett brev...

Inte förrän Iris var 13 år fick hon reda på sanningen. Ett brev med svarta kanter var adresserat till henne. Det var pappan som meddelade att hennes mamma avlidit. Det var ett chockbesked och Iris skrek. Varför hade fosterföräldrarna aldrig sagt något? "Oh, kära nån", var det enda de sa.

Iris känner nu att hon har dubbla identiteter.

## Kontakt med Finland

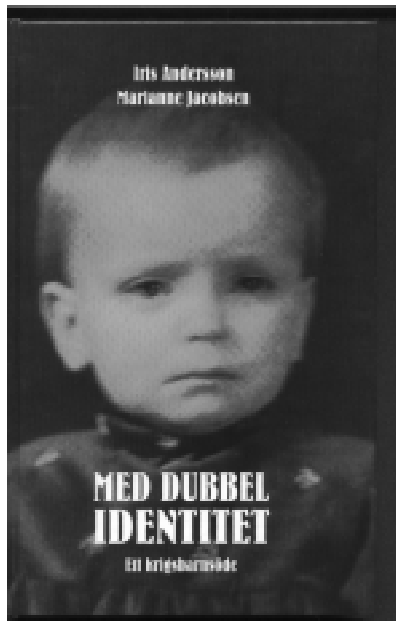
Iris fick kontakt med sin biologiska familj och åkte till Finland, där hon fick lära känna pappan och syskonen. Hon fick också höra om mammans tragiska öde.

Iris fick känna på pappans kärlek och trots att det var knappa förhållanden i Finland efter kriget så gjorde han allt för sina två döttrar – system Ilse bodde också i Sverige.

Iris möttes av fosterfar med öppna famnen när hon återvänt till Sverige. Därför måste det känts alldeles förfärligt när hon möttes av fostermoderns ord: "Vad i all-sina-dar! Kommer hon tillbaka? Jag har inte väntat dig hem. Jag trodde att du skulle stanna för gott i Finland."

## Inte riktigt önskad

Nästa morgon talade fostermodern om att det inte var hon som önskat henne utan maken. "Du vet ju hur glad



far är i barn, men du blev ju inte som vi tänkt oss."

Iris beslutar utbilda sig till vårdbiträde. Fostermodern kommenterar planerna med: "Det klarar du inte av."

Iris klarade det naturligtvis.

## Förnedrad

När fosterfadern dött hoppas Iris att hon skall få litet bättre kontakt med

*Med dubbel identitet – Ett krigsbarnsöde. Iris Anderssons levnadshistoria återberättad av Marianne Jacobsen. Sahlgrens förlag Ab (2001).*

fostermodern. Men förhoppningen var förgäves. Redan tidigare kände Iris som om en ny lapp hängts om halsen med texten: "Här är jag, Iris. Jag är inte värd någonting. Jag är alldeles för dum i huvudet."

Iris har förmedlat många iakttagelser från 1940- och -50-talet, hur det var i Sverige men också hur det var i Finland.

Själv har jag läst en hel del böcker om krigsbarn, inte för att gotta mig i andras elände utan av intresse för hur andra haft det, och för att finna en bit till mitt eget pussel.

Under alla år i Sverige har jag knappt haft någon att tala med om mina upplevelser. Ibland undrar jag om det verkligen var så och så. Därför känns det bra att få bekräftelse.

Läs om Iris!

Vieno Mårtensson

# Undermålig uppsats

"Finska krigsbarn sett ur ett norrbottniskt perspektiv" är titeln på en D-uppsats från Luleå Tekniska Universitet, Avdelningen för Historia. Författare är Susanne Henriksson och Kristina Pettersson.

D-uppsats innebär ungefär "magister"-nivå, alltså ingen vanlig skoluppsats på gymnasiet.

Författarna har försökt få fram så mycket uppgifter som möjligt om krigsbarnstransporter och -vistelser i Norrbotten.

Deras historiska översikt är bristfällig, har oförklarliga luckor som gör framställningen obegriplig för en läsare som inte är förtrogen med ämnet.

De har gått igenom tre tidningar och kommit fram till att Haparanda-Bladet beskrev verksamheten helt neutralt, Norrländska Social-Demokraten spelade mer på känslor, medan Norrskensflamman, kommunistisk,

ömmade mer för ryska barn i Leningrad än för de finska barnen.

Ungefär vad man kunde vänta, en bekräftelse av vad man kunde tro.

Uppsatsen är en beklämmande läsning. Den är språkligt undermålig, vimlar av språkfel, konstiga konstruktioner, skrottretande meningsbyggnad.

Jag kan inte begripa att handledarna (Bert Mårald står som vetenskaplig handledare) inte utnyttjat sin möjlighet att lämna tillbaka uppsatsen med uppmaning att arbeta om den till acceptabel svenska.

Inte ens rena citat är korrekt återgivna. Jag har kontrollerat tidningsartiklarna som hänvisas till. När man läser dem blir texten begriplig, inte om man bara läser citaten i uppsatsen.

Jag skäms som krigsbarn att "vårt" ämne blir behandlat på ett så flagrant undermåligt sätt.

Kai Rosnell

# I stället för sagor

Då hemlängtan slog till om kvällarna valde Sirkka Eriksson att i stället för sagor berätta för sin son Lars om Finland, om sin hemstad Tammerfors och människorna där. Sonen lyssnade och mindes och en dag som vuxen kom han hem, satte ett blockhäfte och pennor i sin mors hand:

”Skriv ditt liv, morsan! Du har varit med om så mycket och kommer ihåg så mycket, det får inte bara försvinna”.

Det var upprinnelsen till hennes bok ”Rötter i vackra Tavastland”.

Sirkka Eriksson bor sedan årtionden tillbaka i Gävle. Hon är medlem i Gävle-Dala Lokalföreningen Finska Krigsbarn, sitter i styrelsen men är inte själv ett krigsbarn. Däremot var hon under många år mottagare av krigsbarn som återvände till Finland och hjälpte till när barnen reste i väg till Sverige. Då behövdes engagerade medmänniskor som kunde svenska. Sirkka var en av dem.

Tammerfors beskrivs i boken lika ömsint som människorna som levde där på 1920-, 30- och 40-talen. Stadens utveckling under dessa år till ett expanderande och ledande industricen-

## Göteborgarna ser fram mot nästa tio år

Den 31 augusti var det dags för Göteborgsföreningen Finska krigsbarn att fira sitt tioårsjubileum.

Vi samlades till välkomstdrink i Älvsborgs församlingshem. Sen blev det en superb, generös buffé med lite grekisk touch. Vi njöt av härlig mat med spännande grekiska smaker.

Den s k vinkällan sköttes med den äran av ordförandens son Erik Käppi.

Vi fann snabbt samtalsämnen med våra trevliga bordsgrannar, de finska systrarna och bröderna.

Föreningen hade satsat på finsk musik och sång. Gruppen Souvaripojat bestod av sju manliga medlemmar klädda i svarta svajiga hattar och som spelade, dansade och sjöng med verklig inlevelse.

De uppskattades mycket inte minst bland oss kvinnor. Vi tyckte de var så mysiga!



Sirkka Eriksson

trum synliggörs med enkla penndrag och sett ur vanliga människors perspektiv.

Människorna likaså. Där finns mormor och farmor, morfar och farfar, alla de äldre i släkten, familjen, vännerna, skolkamraterna, arbetskamraterna och till slut bildandet av den egna familjen och livet i Sverige. Människorna blir levande trots att möten kanske inte får mer plats än vad en eller två boksidor medger.

Det tog för Sirkka över tio år att

Senare sjöng vi själva omväxlande svenska och finska sånger och med hjälp av Pentti Käppis dragspel lät det riktigt hyfsat!

Det var en jättefin stämning och vi kommer säkert att minnas denna afton länge.

Pentti höll ett tal om föreningens tioåriga minnen och konstaterade att nu planerar vi för nästa 10 år!

Riksförbundets ordförande Irja Olsson kunde tyvärr ej närvara, men skickade sin hälsning genom Doris Emanuelsson, som också framförde hälsningen att ett standar kommer att överlämnas vid senare tidpunkt.

Ett varmt tack också till den hjälpsamma och välkomnande festkommittén.

Ett hjärtligt tack för att jag fick vara med och dela er glädje.

Doris Emanuelsson

Sirkka Eriksson: *Rötter i vackra Tavastland.*

Books-on-Demand ISBN/ISSN 91-631-1794-0. Tel. 0498 - 21 33 60.

<http://www.books-on-demand.com/chop/BookDetail.asp?id=334>

sammanställa alla små anteckningar och hågkomster till en fortlöpande historia. Boken är lättläst, de olika styckena får en att tänka på muntlig tradition där en klok mor eller en vän förklarar saker för läsaren. Händelserna, minnen även av de svåra tiderna under kriget, har en ljus prägel, så typisk för den så genomvänliga Sirkka Eriksson.

Irja Olsson

## Grattis, Annu till stipendiet!

Annu Liikkanen, välkänd för alla krigsbarn för sin bok ”Det får inte hända igen”, har fått en fin utmärkelse.

Annu arbetar som medicinjournalist på Allers och har fått Diabetesstipendiet 2002.

Motiveringen lyder: ”Annu Liikkanen har under lång tid publicerat artiklar som för en bred publik speglat grunderna inom diabetesproblematiken, personligt och lättillgängligt.”

Det var Annu som (under namnet Edwardsen) först synliggjorde krigsbarnens problem. Hennes bok kom ut 1977, men har reviderats och getts ut på nytt under titeln ”Med lapp om halsen”.

Annu är i hög grad ”medskyldig” till att krigsbarnen började samla sig i föreningar, och allt vad det har fört med sig.

K.R.

## Ingmar Björkstén död

Författaren Ingmar Björkstén har avlidit i sitt hem i Frankrike.

Bland oss krigsbarn är han välkänd som författare till den till stor del självbiografiska romanen Krigsbarnet, en av de allra bästa böckerna i detta ämne. Han beskriver på ett stilistiskt utmärkt sätt svårigheterna för ett krigsbarn att anpassa sig i Finland efter hemkomsten.

K.R.



## Björn Fleetwood...

forts från sidan 5

nade honom själv, samma huvudform, samma öron! Vilken känsla – att ha hittat hem!

### Fadern förblev okänd

Men vem var hans far?

– Hanna berättade aldrig för någon av sina systrar vem som var far till Ukko Sakari, säger kusin Kerttu. Däremot vet vi vem som var far till Pentti. Det var en byggmästare, ogift, som erkände faderskapet och lät sonen ta hans efternamn. Men han ville inte gifta sig med Hanna.

När den andre sonen föddes var Hanna 41 år fyllda.

Hon arbetade som servitris på olika platser, bl a i Rovaniemi en del av året 1938. Så Björn och Karin försökte ta redapå var Hanna hade bott under den tid när han själv blev till, men han fick aldrig någon klarhet i frågan.

### Fick aldrig träffa henne

Björn fick aldrig återse sin mor. Han hade chansen en gång i sin barndom. Han har relaterat händelsen för Karin:

– Jag var kanske fem år när det kom en kvinna hem till oss. Jag fick gömma mig i en garderob och måste vara alldeles tyst.

Senare förstod Björn att det var hans mor Hanna som kommit för att se sin son. Men mamma Bengta var rädd att hon ville ta med sig pojken och sa att han inte var hemma.

Hanna dog i cancer 1955. Olika former av cancer har varit den vanligaste dödsorsaken i Björns släkt, berättar kusin Kerttu.

Björn drabbades av leukemi 1995 och dog våren 2000.

## Välskrivet om hjälpverksamhet i Örebro under vinterkriget

Hur fungerade finlandshjälpen lokalt i Örebro län under vinterkriget?

Karin Thuresson redovisar sin undersökning i ämnet i en C-uppsats (ventilerad och godkänd 3/6 -98) på Högskolan i Örebro (numera universitet).

Hennes slutsats är att hjälpen fungerade bra, lika bra som finlandshjälpen centralt.

Centrala Finlandshjälpen som bl a

- debatt - inlägg - debatt - inlägg - debatt - inlägg -

## Var tyskborn accepterade i Finland?

Skammen var inte lika stor som i Norge och Danmark, skriver Kai Rosnell i MN 2, 2002, s 2, om finska flickor fick barn med tyska soldater, ty ”de tyska fäderna...i Finland var bundsförvanter, inte fiender”.

Var det så?

Nej, så var det inte. Tyskarna var inte vapenbröder (den finländska termen), Finland förde sitt eget krig, deklarerades det under kriget 1941-45. Det fanns en hög tysk officer i Mannerheims högkvarter, men då tyskarna ville att finländarna skulle skära av järnvägslinjen Leningrad-Murmansk, då vägrade Mannerheim, liksom han vägrade delta i belägringen av Leningrad.

Om Finland hade gjort allt detta, då skulle en självständig stat Finland inte mera existera.

Nej, tyskarna var inte välsedda i Finland.

För cirka tre år sedan utgav en finsk man, son av en tysk soldat och en finsk kvinna, en bitter självbiografi. I 60 år hade han varit tvungen att tåla om sitt ursprung.

Så här skriver **Jouni Kallioniemi** om tyskarna i boken *Sotavuosien 1939-1945 Turku* (Åbo under kriget 1939-1945, Åbo 1999), i en bildtext, där de tyska bergsjägarnas musikkår konserterar på salutorget i Åbo 1942:

”Varken i Åbo eller på annat håll i Finland tyckte man speciellt om tyskarna, ty deras övermodiga uppträdande irriterade. Om tyskarna cirkulerade hånfulla sånger och Sovjetunion-

nen utnyttjade naturligtvis detta i sin krigspropaganda.”

”Om tyskarna berättades att de lockade unga flickor med outtömliga choklad-, nylonstrump- och konjaksförråd till sina barackområden och några flickor sadas t o m ha försvunnit på sådana färder.”

Varken choklad eller nylonstrumpor, nyligen uppfunna, fanns i krigets Finland. Med talet om konjak ville ryktesspridarna visa vilka skumisar tyskarna var – de ville locka oskyldiga finska flickor i fördärvet!

Allt detta säger väl tillräckligt om inställningen till ”bundsförvanterna” och förklarar den finska tysksonens bitterhet.

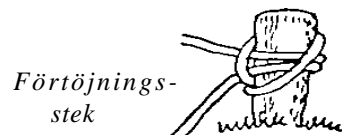
Stig Appelgren

### Svar:

Tyskarna var generellt inte välsedda i Finland, det har du rätt i. Men de var inte hatade på samma sätt som i Norge och Danmark, så det finns en gradskillnad i skammen.

Enligt vissa uppgifter kom tyskarna i Lappland väl överens med ortsborna och hjälpte dem med diverse förnödenheter. Men det var före Lapplandskriget.

Kai Rosnell



vad pengarna skulle användas till upprätthöll skenet av en humanitär insats.

Författaren har använt lokaltidningsartiklar som källa eftersom det saknades arkivmaterial från föreningar och organisationer som man väntat sig skulle ha ett rikt material. Där hittade hon bara korta notiser.

Uppsatsen är välskriven, och även om forskningsresultaten inte kan betecknas som anmärkningsvärda så är det viktigt att även den lokala hjälpverksamheten granskas.

Kai Rosnell

**Karin Thuresson:** *Finlandshjälpen i Örebro län under finska vinterkriget 30 november 1939-13 mars 1940.* C-uppsats, vt 1998, Högskolan i Örebro.

# Protokoll från RFK:s årsmöte i Gävle

den 11 maj 2002 klockan 17.30

1. Ordförande Irja Olsson hälsade alla välkomna och öppnade mötet.
2. Till ordförande för mötet valdes Voitto Visuri.
3. Till sekreterare för mötet valdes Leila Ulvemo.
4. Till justerare och rösträknare valdes Börje Dahl och Hannu Partanen.
5. Mötet ansågs behörigen kallat.
6. Dagordningen godkändes.
7. Medlemsmatrikeln godkändes som röstlängd.
8. Voitto Visuri föredrog rubrikerna i verksamhetsberättelsen. Inga invändningar framfördes. Berättelsen godkändes.
9. Kassören Jouko Rajaniemi föredrog ekonomiska rapporterna. De godkändes.
10. Revisor Birger Hansson läste revisorernas berättelse som lades till handlingarna. Den ekonomiska berättelsen fastställdes.
11. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2001.
12. Medlemsavgiften föreslogs vara oförändrad av styrelsen. Mötet beslutade om oförändrat 75 kronor per medlem till förbundet.
13. Val av förbundsordförande. Irja Olsson omvaldes till ordförande.
14. Tillkännagivande av styrelserepresentanter och ersättare.  
Enligt lokalföreningarnas val fastställdes följande styrelse:  
*Gävle-Dala: Jouko Rajaniemi – Evans Olsson.*  
*Mellansverige: Gunnel Johansson – Raimo Berglund.*  
*Göteborgsföreningen: Pentti Käppi – Orvokki Lingman.*  
*Ostkusten: Leila Ulvemo – Eila Wictorzon.*  
*Stockholmsföreningen: Gui/Doris Emanuelsson – Kai Rosnell.*  
*Skåneföreningen: Börje Dahl – Anita Sjöholm.*  
*Direktanslutna: Kalle Seppä – Maija Liisa Hedgren.*
15. Revisorerna Birger Hansson och Auvo Klefström omvaldes.  
Till ersättare för revisorerna omvaldes Sam Halonen-Norlin.
16. Valkommittén omvaldes i sin helhet:  
*Sammankallande blev Kaarina Rundström-Skoog, Marja Kinos, Arvo Oljakka, Aila Rådman, Reino Lamminheimo samt Jan-Erik Källman, nyval från OFK.*
17. Styrelsens motioner till årsmötet.

Ostkustens Finska Krigsbarn hade lämnat två motioner, som RFK:s styrelse antog och lämnade som sina egna till årsmötet.

1. Beslutades att anta motionen om att ansöka medel från finska staten till tryckning av vår antologi och bevarande av dokumentationen.

2. Beslutades att anta motionen om rehabilitering av krigsbarn i Finland att omfatta även oss som bor i övriga Norden.

Motionerna skickas till Utlandsfinlandarparlamentet i Helsingfors för vidare behandling. Finskspråkig version skickas.

18. Tre motioner hade inkommit från Birger Hansson.

- Avslag enligt styrelsens förslag på motionen om att anmoda två fristående krigsbarnsföreningar att ansluta sig RFK. Styrelsen fick dock i uppdrag att arbeta vidare med frågan.

- Motionen om att bilda något slags medlemskassa för att ta emot donationer från medlemmar och anhöriga antogs med tillägget att styrelsen får utse formerna.

- Förslagen om vissa justeringar i förbundets stadgar hänköts till stadgruppen, som ska bildas inom styrelsen för att se över stadgarana.

19. Nästa årsmöte blir i Stockholm den 26-27 april 2003. Doris Emanuelsson hälsade alla välkomna.

20. Årsmötet beslutade att styrelsen fortsätter arbetet med att utarbeta samarbetsformer för Nordiska Krigsbarnsrådet.

21. Sverigefinska Delegationen. Voitto Visuri informerade om Delegationens uppgift att vara alla Sverigefinska organisationers och nätverks samarbetsform för bevakning av Sverigefinländarnas intressen.

Årsmötet beslutade enligt styrelsens förslag att söka medlemskap i Delegationen. Nästa session är redan den 25-26 maj 2002 i Stockholm. Beslutades att utse två representanter till nästa år. Nu skickas två observatörer, Jouko Rajaniemi och Marja Kinos.

22. Övriga frågor.

Irja Olsson föreslog att förbundet registrerar hos skattemyndigheten namnet Riksförbundet Finska Krigsbarn. Förslaget antogs.

Erik Netz föreslog att förbundet skickar en hälsning till Finlands president Tarja Halonen från 10-årsjubileet. Förslaget antogs.

23. Voitto Visuri tackade alla deltagare och avslutade mötet.

Gävle den 11 maj 2002.

Voitto Visuri  
ordförande

Leila Ulvemo  
sekreterare

**Justeras:**

Börje Dahl

Hannu Partanen

## Till Riksförbundet Finska Krigsbarn

Jag ber att få tacka för det stipendium ni tillägnat mig gällande mottagandet av de finska krigsbarnen under kriget.

Dessa barn var några av de första jag mötte under kriget och därför tycker jag att det är härligt att så många vill hjälpa dem till rätta. Jag hoppas också att det budskap ni sänder ut ska påverka många till en vändning i flyktingfrågan.

Med tacksamhet, er tillgivna

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

## På gång i lokalföreningarna

### Gävle-Dala

Styrelsemöte den 13 nov kl 13 i Folkkrörelsernas Arkiv i Gävle (Styrmansgatan 4), dit även **medlemmar är välkomna** för att se vad som finns i arkivet om finska krigsbarn. Antalet är begränsat, förhandsanmäl till Irja Olsson tel 026-16 76 78 eller Jouko Rajaniemi tel 0290-24 917.

**Julträff** den 30 nov i Hofors Hembygdsgård (Storgatan 13). Separat inbjudan kommer.

Gävle-Dalarnas årsmöte med 10-årsjubileum hålles den 15 feb 2003 i Borlänge. Separat inbjudan kommer.

**Göteborg** - program inte klart.

### Mellansverige

**Medlemsmöte** 19/10 kl 13, Hyresgästföreningens lokal, Axel Oxenstiernas gata 57. Anmäl snarast till Raimo Berglund, 021-354507, eller Gunnel Johansson, 021-22058. Kostnadsfritt!

**Årsmötet** arrangeras i Karlstad lördag den 5 april 2003.

Åke Finnpärs föreläser i Molkoms Missionskyrka tisdag 8 oktober kl. 19.00: **Finlands oroliga historia med tonvikt på andra världskriget**. Arr: Föreningen Norden.

**"Kura skymning"** har blivit en tradition för oss tillsammans med Föreningen Norden. Den 4 november kl. 19 samlas vi i Karlstads bibliotek. Temat

i år är **Färöarna**. Efteråt samlas vi någonstans för trevlig samvaro. Anmälan gärna till Pirko Ahlin, 054-158638.

### Ostkusten

#### Oskarshamn

**Medlemsmöte** 24/10 2002 kl 19.00 hos Aino Samuelsson, Döderhultsv. 14.

**Julfest** lördagen den 16/11 2002 kl 16.00 i Pingstkyrkans Festlokal, Oskarshamn.

Anmälan till Ull-Britt 0491-184 08 vid båda tillfällena.

#### Visby

**Medlemsmöte** den 8/10 2002 kl 18.00 i Kafé Björkstugan, Visby.

**Julfest** den 26/11 2002 klockan 17 i Kafé Björkstugan, Visby.

Anmälan till Liisa Raita (f d Pavason), 0498-360 78 vid båda tillfällena.

### Skåne

**Tioårsjubileum** 6 dec. Se sidan 9!

Lördagen den 12 oktober kl 14:

**Höstmöte** på Forsakarsgården, Degeberga. Konfirmering av stadgar, budget, medlemsavgift, arvoden mm.

Middag med varmrätt, sallad, dryck och kaffe 125 kr. Anmälan om deltagande till sekr. Annikki Nilsson: tel. 046-12 02 53.

E-post: [han@bredband.net](mailto:han@bredband.net)

## RFK-info

**Riksmötet 2003** äger rum helgen 25-27 april med Stockholmsföreningen som arrangör. Det blir i form av en kryssning till Åbo.

Krigsbarnsföreningen i Uleåborgsnejden r.f. anordnar ett **internationellt krigsbarnsmöte** 13-15 juni 2003 i Oulu, "Conference of European War-children". Gäster väntas från skilda delar av världen.

Mer information senare. Boka in dagarna i kalendern redan nu!

Se även internet på denna adress: [www.ouka.fi/yhdistykset/sotalapset](http://www.ouka.fi/yhdistykset/sotalapset)

Ordförande för föreningen i Uleåborg är **Rauni Kemi**, Hoikantie 14 B 15, FIN-90 500 Oulu, tel +358 8 345505 eller +358 405 248128.

### Stockholm

**Medlemsmöten** i regel sista torsdagen i månaden på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsg. 2, Stockholm, kl 18.30. Anmäl gärna i förväg till Anja Brimark, tel 08-7710840, eller Hillevi Näsström, tel 08-85017823.

Torsdag 31 okt: **Pasi Tuominen: Om dubbelt medborgarskap** m m. Räkor 70 kr, egen dryck.

Torsdag 28 nov: **Medlemsafton** med lotteri. Egen matsäck.

**Julfest** 14 december.

**Utställning** 4-8 nov. Se sidan 9.

## RFK:s styrelse 2002

### Ordförande:

**Irja Olsson**, Arentvägen 5, 806 48 Gävle. Tel 026-167678. E-post: [irja.olsson.gle@telia.com](mailto:irja.olsson.gle@telia.com)

**Doris Emanuelsson** (vice ordf.), Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel 08-7333187. E-post: [gui.sture@bredband.net](mailto:gui.sture@bredband.net)

**Leila Ulvemo** (sekr.), Lilla Köpmansg. 4, 572 30 Oskarshamn. Tel 0491-77403. E-post: [leila@ulvemo.com](mailto:leila@ulvemo.com)

**Jouko Rajaniemi** (kassör), Små-

landsg. 17, 813 30 Hofors. Tel 0290-24917. E-post: [jouko.rajanieni@telia.com](mailto:jouko.rajanieni@telia.com)

### Övriga ordinarie ledamöter:

**Börje Dahl**, Pilgrimsg. 7 B, 271 36 Ystad. Tel 0411-72969. E-post: [borje.dahl2@telia.com](mailto:borje.dahl2@telia.com)

**Gunnel Johansson**, Eddag. 4, 723 55 Västerås. Tel 021-22058.

**Pentti Käppi**, Sjögången 30, 421 71 V Frölunda. Tel 031-291688. E-post: [penttikappi@hotmail.com](mailto:penttikappi@hotmail.com)

**Kalle Seppä**, Kastgränd 5, 302 53 Halmstad. Tel 035-213075. E-post: [km.seppa@telia.com](mailto:km.seppa@telia.com)

### Suppleanter:

**Evans Olsson**, Arentv. 5, 806 48 Gävle. Tel 026-167678.

**Orvokki Lingman**, Bandholtzg. 25, 432 52 Varberg. Tel 0340-673270.

**Raimo Berglund**, Välljärmsg. 240,

724 73 Västerås. Tel 021-354507. E-post: [raimo.berglund@minmail.net](mailto:raimo.berglund@minmail.net)  
**Anita Sjöholm**, Lummerv. 12, 281 37 Hässleholm. Tel 0451-14838. E-post: [annaekman@hotmail.com](mailto:annaekman@hotmail.com)

**Maija-Liisa Hedgren**, Nygatan. 37, 89134 Örnsköldsvik. Tel 0660-372131.

E-post: [MaijaLiisa1@spray.se](mailto:MaijaLiisa1@spray.se)

**Eila Wictorzon**, Repslagareg. 21, 572 30 Oskarshamn. Tel 0491-13738.

E-post: [eila.wictorzon@brevet.nu](mailto:eila.wictorzon@brevet.nu)

**Kai Rosnell**, Kølängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel 018-380009. E-post: [kai.rosnell@home.se](mailto:kai.rosnell@home.se)

### Revisorer:

**Birger Hansson**, Flintbacken 8, 118 42 Stockholm. Tel 08-842213.

**Auvo Klefström**, Hallebergsv. 28, 167 37 Bromma. Tel 08-255465.

### Suppleant:

**Sam Halonen-Norlin**, Drottningg. 27 A, 724 64 Västerås. Tel 021-181516.

## Hemsidor

RFK:s hemsida finner du på adressen: [www.immi.se/krigsbarn](http://www.immi.se/krigsbarn)

De finska hemsidorna är av god kvalitet med mycket innehåll.

De finns på adressen:

[www.sotalapsi.homestead.com](http://www.sotalapsi.homestead.com)

Avs: RFK  
c/o Kai Rosnell  
Kölångsvägen 10  
741 42 Knivsta

# B-POST

## Eeva Kilpi har fått upp ögonen för krigsbarnens öden

Eeva Kilpi, född 1928 i Karelen, har blivit mycket populär som författare även i Sverige. Mycket tack vare sin lyrik, men kanske mer för sina romaner med fina natur- och kärleksskildringar.

För oss krigsbarn har hon en annan aktualitet: hon har i flera böcker behandlat krigstiden och evakueringen från Karelen.

**Evakuerade för livet** kom på svenska 1985, **Vinterkrigets tid** 1990, **Längtans tid** 1991 och **Fortsättningskrigets tid** 1993. Nu har hon återkommit med **Gränslöshetens tid (Rajatoumuuden aika**, ännu inte på svenska).

### Önskemål?

Eeva Kilpi deltog på Bokmässan i Göteborg nu i september, och hon hade framfört önskemål att träffa krigsbarn.

Göteborgsföreningen inbjöd henne till en separat träff med krigsbarnen där, men fick inget svar (fick hon brevet?).

Vi var ändå närmare tio krigsbarn som deltog i hennes seminarium eller lyssnade på hennes övriga framträdanden.

### Inget om krigsbarn

Jag har läst hennes självbiografiska verk och förvånar mig över att hon inte en enda gång har berört företeelsen krigsbarn.

Hon måste rimligen ha hört talas om verksamheten, andra barn i hennes hemtrakt sändes säkerligen bort till Sverige, eftersom Karelen (Viborgs län) svarade för en mycket stor del av det totala antalet krigsbarn, 14 000 av totalt 70 000.

### Diskussion hos Birgitta

– Frågan var aldrig aktuell i vårt hem och jag känner bara dunkelt till



Birgitta Ulfsson intervjuade Eeva Kilpi och hjälpte till med svenskan.

verksamheten, svarar Eeva Kilpi på frågan.

Hennes familj var relativt välbeställd vilket kan förklara saken. Men Birgitta Ulfsson, även hon född 1928, med rötter i Karelen, berättade (hon deltog som tolk och uppläsare) att frågan diskuterades i hennes hem.

– Men pappa som råkade vara hemma då sa att ”Birgitta mår nog bäst av att stanna hemma hos familjen”. Och därav kom det sig att jag, som väl var, inte kom till Sverige förrän jag var nitton år!, sa Birgitta Ulfsson.

### ”Järkyttynyt”

Eeva Kilpi har på senare tid fått många brev från krigsbarn i Sverige och sade sig ha blivit ”järkyttynyt” (bestört, omskakad, upprörd) av krigsbarnens öden.

Eeva Kilpi har beskrivit hur det kändes att vara evakuerad och bära på en ständig längtan, saknad (”kaipuu”) efter hembygden. Vi krigsbarn (åtminstone vi som blev kvar i Sverige) kän-

ner igen oss, vi har burit på samma saknad, kanske i ännu högre grad, även om vi med vårt rationella tänkande inser att vi har det rätt bra ändå, här och nu.

Nå, kommer Eeva Kilpi att skriva något om krigsbarn framöver?

– Nej, det gör jag inte. Jag känner till ämnet för dåligt, det skulle bli ren fiktion. Det finns människor i er krets som kan göra det bättre, svarar Eeva Kilpi.

För övrigt anser hon att Karelen måste återbördas till Finland. Fredens villkor var orättvisa, orättfärdiga.

Kai Rosnell

## Karelen åter!

Ett nytt politiskt parti har bildats i Finland, med det främsta målet att återfå Karelen. Partiet hoppas på stora framgångar i riksdagsvalet 16 mars 2003.

Den 3 mars 2003 är det 50 år sedan Stalin dog.